

LIETUVOS
NACIONALINĖ
MOKSLŲ
BIBLIOTEKA

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

DRAUGAS

Saturday supplement

1989 m. spalio mėn. 21 d. / October 21, 1989

Nr. 206(37)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Viso pasaulio lietuvių mokslų ir kūrybos šventė

Šeštasis Mokslų ir kūrybos simpoziumas įvyks jau tik už keleto savaičių. Pradėjome jo organizaciją su kukliu praėjusio simpoziumo dalyvių sąrašu, nežinodami, kaip laikas ir gyvenimo tėkmė bus paveikę tiek lietuvių kilmės mokslininkų bei technologų norą, tiek jų galimybes šiame simpoziume dalyvauti. Nors pirmieji žingsniai atrodė nedaug žadantys, atėjęs 1989 metų pavasaris ir kelių pasiūlymų organizatorių pastangos išjūdimo reikalas ir pamažėli simpoziumas pradėjo įgauti sau ir formą, ir struktūrą. Ypač ūpą keliantį momentą teko pergventi, kai Lietuvoje leidžiamas technikos žurnalas *Mokslas ir technika* įsidėjo griežtų mokslų, architektūros ir technologijos (GMAT) sekcijų Kviestį balandžio mėnesio laidoje. Su Kviestio paskelbimu pradėjo plaukti pasiūlymai pasikaitoms iš Lietuvos aukštojo mokslo įstaigų akademikų, profesorius, mokslinių darbuotojų bei kūrėjų. Dėl to Šeštasis mokslų ir kūrybos simpoziumas taps tikra to žodžio prasmė viso pasaulio lietuvių mokslų ir kūrybos šventė, kokios iki šiolėi dar niekad nei Lietuvoje, nei užsienyje nėra buvę.

GMAT sekcijos apims didesnę simpoziumo dalį laiko bei dalyvių skaičiaus atžvilgiu, nors sesijų atžvilgiu sudarys tikrai apimtumą. Visos trys GMAT sekcijos susidės iš 22 teminių sesijų, kuriose žada dalyvauti daugiau kaip 180 prelegentų. Sesijos apims visas pagrindines griežtųjų mokslų ir technologijos šakas. Jų kulminaciniai taškai bus pilnaities sesijos, pasižymėtos aptarimu bei diskusijomis su vietiniais opiais rūpimų klausimų, įvykių bei pasiekimų Lietuvos gyvenime.

Pagal vėliausius duomenis, GMAT sesijose dalyvaus 91 prelegentas iš JAV, 88 iš Lietuvos, 6 iš Kanados, 2 iš Australijos ir po vieną iš Egipto ir Vokietijos Federalinės Respublikos. Dalyviai iš JAV bus iš daugelio valstybių, nuo Atlanto skalaujamos Massachusetts ir žalsiosios Virginijos rytuose iki saulėtos Californijos ir kalnuoto Washingtono vakaruose. Kanados dalyviai bus iš jos dviejų pagrindinių provincijų – Ontario ir Quebec. Lie-

tuvos dalyvių dauguma bus iš Kauno ir Vilniaus, bet rasime taip pat atvykstančius ir iš Klaipėdos, Šiaulių, Dotnuvės ir kelių kitų mažesnių miestų.

Užsienio lietuvių reprezentacija moksliniu bei profesiniu atžvilgiu bus ypač plataus masto. Čia susitiksiame prelegentus iš akademinio pasaulio, mokslininkus ir tyrinėtojus iš didžiųjų laboratorijų, industrinių įmonių bei valdžios sektorių ir taip pat technologus iš mažesnių organizacijų bei pavienių asmenis, dirbančius savarankiškai kūrybinį bei mokslinį darbą. Jų tarpe rasime žmones su aukščiausiais akademine laipsniais, aukštųjų mokyklų vadovus, korporacijų pirmininkus bei techninių reikalų vedėjus, tarptautinių techninių organizacijų darbuotojus, dangoraižių, aerodromų, užtvankų, tiltų ir kelių statytojus bei individus, kurie ne tik darbuojasi mokslinių tiesių ir dėsnių atskleidime bei žinių perdavime, bet ir pramonės produkcijos organizavime bei pravedime tyriminių darbų nuo atominio ir bakterinio pasaulio iki erdvės platybių. Nemažas prelegentų skaičius yra sulaukęs plataus mokslinio, akademinio bei profesinio pripažinimo, kaip, pavyzdžiui, jų darbų aprašymo *Time* žurnale ir profesiniuose leidiniuose, apdovanojimo prezidentiniais bei profesinių draugijų žymenimis, įtraukimo į mokslines akademijas, enciklopedijas, *Who Is Who*, *Man of Science*, ir t.t.

Esame taip pat didžiai nudžiūgę, kad į simpoziumo eigą įsijungė ir visa grupė jaunosios kartos mokslininkų bei akademikų. Daugelis iš jų yra taip pat ir besivystančių mokslų sesijų organizatoriai. Jie sudarys bazę Mokslų ir kūrybos simpoziumų tęstinumui. Tarp išskirtinių dalykų tenka paminėti šešias poras prelegentų – tėvų ir sūnų arba dukterų kombinacijas. Vienu atveju yra tėvas net su dviem sūnumis.

Lietuvos dalyviai atvyks daugiausia iš akademinio pasaulio bei aukštojo mokslo institucijų postus bei tarptautinį pripažinimą mokslų pasaulyje. Jų tarpe rasime prelegentus iš Kauno (Nukelta | 2 psl.)

Kristijono Donelaičio 275 metų sukakties minėjimai

BRONIUS VAŠKAITIS

Kaip žinia, šiais metais suka 275 metai nuo Kristijono Donelaičio, vieno iš mūsų literatūros pradininkų ir jos ankstyvųjų klasikų, gimimo. Šias mūsų kultūros ir literatūros istorijai svarbias sukaktuves sukruto minėti ne tik lietuviai, bet ir kitataučiai, nes mūsų didžiojo būrų dainiaus „Metus“ savo gimtąja kalba jau gali gvildinti rusai, ukrainiečiai, latviai, gruzai, vokiečiai, lenkai, čekai, vengrai... Tai bene vienintelis mūsų rašytojas, kurio kūryba yra išversta į tiek daug pasaulio kalbų. Toliau praėjusio genialią poemą, kaip ir M. K. Čiurlionio kūrybą, vis plačiau interpretuoja ne tik mūsų, bet ir kitų tautų rašytojai, dailininkai, kompozitoriai. Kristijonas Donelaitis su savo „Metais“ ypač pastaruoju metu labai sparčiai žingsniais žengia į platią pasaulį.

Lietuvos pagrindinis Kristijono Donelaičio gimimo sukakties minėjimas įvyko sausio 2 dieną Vilniuje, Akademiniame dramos teatre. Pasaulinio garso poeto atminimą pagerbti susirinko valdžios ir komunistų partijos „grietinėle“, literatūrologai, mokslininkai. Į minėjimą buvo pakviesti Sovietų Sąjungos respublikų atstovai, Kaliningrade (Karaliaučiuje) gyvenantis rusų rašytojas, „Metų“ vertėjas P. Kalva, Rytų Vokietijos baltistų atstovas prof. dr. G. Dominas ir kiti.

Šis minėjimas savo forma ir turiniu nemažai skyrėsi nuo prieš 25 metus įvykusio Kristijono Donelaičio pagerbimo, minint jo 150-ąjį gimtadienį. Tuomet buvo bijota priminti, kad Donelaitis yra labai išuolaininis, kad tarp jo aprašytų baudžiauninkų būrų ir Stalino nužmogintų Sovietų Sąjungos gyventojų yra didelė analogija.

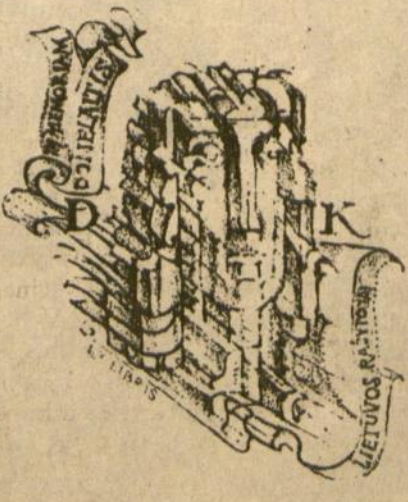
Iškilmingą šių metų akademią išanginiu žodžiu pradėjo tuometinis Lietuvos komunistų partijos pirmasis sekretorius Lionginas Šepetys. Minėjime dalyvavo būsimasis ipėdinis Algirdas Brazauskas. Kalbėtojas pažymėjo, kad, nagrinėjant donelaitiką, jau daug yra nuveikta, tačiau, anot jo, poeto kūrybinis palikimas yra toks istoriškai svarbus, taip organiški išaugę iš rašytojo gimtosios žemės aplinkos ir todėl toks neišsamišamas, kad reikalingas yra šiuo metu naujas, dar gilesnis žvilgsnis į poeto ir jo istorinės lietuviškos aplinkos sąveiką. Paskaitininkas pabrėžė, kad lietuvių kultūrai dabartiniu laiku vis labiau išsilaisvinant nuo ankstyvosios priverstinio dogmatizmo, mes galime ir privalome su derama pagarba vertinti mūsų

Petras Rauduvė

Danutė Žalnieritė

Kestutis Ramonas

Antanas Gedminas

Ieva Labutytė

Valentinas Ajauskas

Augustinas Virgilijus Burba

Alfonssas Čepauskas

kūrėjų dvasininkų indėlių lietuvių kultūrai, tautos moralinį idealizmą.

Saulius Žukas, filologijos mokslo kandidatas, ieškojo atsakymo, kodėl Donelaitis, būrams moralizuodamas, ryškiai nepasmerkė tuometinės baudžios. Pagal paskaitininką, poetas gyvenė toje epochoje, kada jo gyvenamoje srityje buvo paplitęs religinis pietistų sąjūdis, reikalavęs aktyvaus visų dalyvavimo bažnytiname gyvenime, plėtes švietimą, idealizavęs natūralias dorybes, darbštumą, teisingumą, nuolankumą valdžiai. Kartu buvo skiepijami liaudiškumo ir tautiško prada. Visa tai galėjo turėti įtakos ir „Metų“ autoriui.

Anksčiau minėtas Ivanovas pabrėžė, kad Donelaitis gilius pėdsakus paliko Europos šalių bei Rusijos kultūroje. Guodėsi, kad Čistye Prudy buvo atstatyta bažnyčia. Toliau pasakė, anot jo, būtų vėl gražinti tai vietovei Tolminkiemio vardą. Jo manymu, nėra abejonės, kad tai bus padaryta. Siūlė rusams kartu su Lietuvos kultūros fondu bei rašytojais Kaliningrade pastatyti Donelaičiui paminklą. Latvių rašytojas Kalva papasakojo, kaip jis Donelaičio „Metus“ vertė į latvių kalbą. Profesorius Dominas, slavistų komiteto pirmininko pavaduotojas, stipriai pageidavo, kad ir toliau būtų tęsiami Donelaičio kūrybos tyrinėjimai.

Pagrindinis minėjimo kalbėtojas buvo poetas Justinas Marcinkevičius. Jis į Donelaitį pažvelgė kaip į pamokslininką-moralistą, filosofą, lietuviybės gynėją ir demokratinę idėjų skleidėją, skriaudžiamą būrų užtarėją. Pabrėžė, kad pats Donelaitis, būdamas labai darbštus ir nuosirdžiai

savo vaikus mylintis dvasinis tėvas, buvo didžiai reiklus ir lietuvininkams. Anot Marcinkevičiaus, Donelaitis lyg įkaintinta geležimi lietuviškos gyvenimo piktžaidės: tinginyse, girtuokliavimą, ūkininkavimo inertškumą, nutautimą, nusigrėžimą nuo savo kalbos ir papročių, svetimų madų vaikymąsi. Donelaitis itin stipriai akcentavo darbštumą. Jis teigė, kad darbu žmogus pelnosi ne tik duoną, bet ir pagarbą. Porą kartų „Metuose“ jis baudžiavą net „miela“ pavadina. Donelaitis išvis neįsivaizdavo laisvo darbo galimybes, nes juk visada atsirdanda, kas jį pasisavina: vergvaldys, feodals dvarponis, kuri nors visuomenės klasė arba net valstybė.

Justinas Marcinkevičius aiškino, kad visas žmogiškas dorybes „Metų“ autorius suveda į vieną žodį – „viežlybumas“. Viežlybumas – tai taurumas, dorumas, saikingumas, tautiškas, kuklumas, užuojauta žmogui, dievobaimingumas. Neviežlybus lietuvininkus jis vadina nenaukūliais, glūpais, nešvankėliais, smirdais, šlapjurgiais, šūdvalaliais. Tuos žodžius poetas „Metuose“ pažeria būrams ne iš pykčio, bet iš meilės, norėdamas, kad jie pasitaisytų, nes tai itin svarbu, siekiant laimingos amžinybės. Pagal Donelaitį, būrai moraliniu atžvilgiu vis tiek aukščiaus stovėjo negu juos išnaudojantis kolonistai vokiečiai.

Marcinkevičius, didžiai apgalvestas netekimą Tolminkiemio, tarė: „Ir kol gyvi būsime, mus kaip kokius maldininkus trauks į tenai, į mūsų poeinio žodžio Jeruzalę, iš kur šviečia pasauliui didžiausias to žodžio stebuklas – „Metai“. Poetas konstatavo, kad jo atmintin itin stipriai įstrigo

paskutinis „Metų“ žodis: „vargšime“. Tai daug ką pasakantis ir šiems laikams. Marcinkevičiaus manymu, „vargšime“ gindami savo žemę, savo kalbą, istoriją ir kultūrą, vargšime gindami savo upes, ežerus ir miškus, vargšime gindami žmoguje gerumą, teisingumą, darbštumą, dieviškumą. Vargšime, nes taip paskutiniuoju žodžiu išpranašauta mūsų biblijoje – „Metuose“. Guodėsi, kad šiuose varguose drauge su mumis bus ir Kristijonas.

Po oficialiosios akademijos dalies įvyko aukšto meninio lygio koncertas. Jame pasirodė solistas smuikininkas, Sauliaus Sondecchio vadovaujamas kamerinis orkestras, „Liepačių“ choras, Folkloro teatras. Aktorius P. Venslovas skaitė Marcinkevičiaus parašytas poetas „Donelaičius“ ištraukas. Minėjimas buvo baigtas Stasio Šimkaus ir Jurgio Sauerweino giesmėmis „Lietuviais esame mes gimę“.

Mūsų didysis poetas, tegu ir ne taip išskilingas, buvo prisimintas ir kituose Lietuvos miestuose. O Maskvoje, Kolonų salėje, Donelaitis buvo pagerbtas šių metų sausio 17 dieną. Kaliningrade ir Nesterovo rajone, kuriame yra Tolminkiemis, minėjimai įvyko vėliau. Sekant Amerikos lietuvių spaudą, susidaro įspūdis, kad iki šiol Donelaičio jubiliejų plačiausiai ir išskilingiausiai paminėjo Chicago lietuviai.

Donelaičio 275 metų jubiliejui nemaža dėmesio skyrė ir periodinė Lietuvos spauda. Itin aktualus buvo Bernardo Aleknavičiaus straipsnis „Skola, kurią būtina turime gražinti“ (*Komjaunimo tiesa*, Nr. 3). Jame nurodyta, kad Donelaičio 250 metų gimimo jubiliejus buvo sutiktas su brandžiais L. Gineičio ir K. Doveikos

kūriniais. Iš jaunimo tarpo ryškėsnį donelaitikos specialistų dar vis nesulaukiama.

I 18-ojo amžiaus būrų dainių maskvinio komunizmo sargai jau seniai žvelgė su savotišku įtarimu. Jo kūryboje jie pastebėjo labai aiškia analogiją tarp vokiečių užgaitų būrų ir Lietuvoje engiamų žmonių. Cenzoriai negailestingai pradėjo braukti poeto eiles. Prieita prie to, kad 1948 metais spaudai paruoti Donelaičio *Rastai* liko korektūros atspauduose, o iš 1950 metais išleistų raštų iškrito net 95 eilutės. (Tai antras poemos išbraukymas. Pirmąją negailestingą korektūrą prieš daugelį metų padarė Liudvikas Rėza. Jis iš poemos išleido 468 eilutes. Jo motyvas – kai kurie poeto žodžiai buvo netinkami ano meto padoriai publikai. Pirmas braukymas vyko estetiškais, o antras – politiniais sumetimais.)

Straipsnio autorius Aleknavičius skundžiasi, kad kadaise Donelaičiui skaudžią „meškos“ paslaugą padarė Kostas Korsakas, buvęs poeto raštų leidimo komisijos pirmininkas. Jis Donelaičio gimtuosius Lazdynėlius iš Nesterovo rajono iškėlė į Radviliškio rajoną (žūr. *Didžioji tarybinė enciklopedija*, 1972, t. VII, p. 439). Pokario metais okupantai Lazdynėlių vardą buvo pakeitę Vyšniova. Vėliau ir tą vardą panaikino. Taigi dabar reikia kovoti ne tik dėl Tolminkiemio, bet ir dėl Lazdynėlių vardo gražinimo. Toje enciklopedijoje padaryta klaida ir nūdien tebeegzistuoja „Šviesos“ leidyklos mokykloms išleistame *Lietuvių literatūros vadovėlyje*. Jame visai neminima ir Tolminkiemio klebonija. (Nukelta | 3 psl.)

Šiame numeryje:
Šiemetinis Mokslų ir kūrybos simpoziumas • Donelaitis Lietuvoje ir išeivijoje • Vilniaus universiteto ansamblis Chicagoje • Julius Kelero skiltis • Tarptautinis teatrų festivalis • Pokalbis su Vaidotu Dauniu • Stasės Šakytės eilėraščiai • Plikionytės-Bružienės ir Balčikonio menas • Dalios Kolbaitės paroda • Ateities studijinis savaitgalis.

Vilniaus universiteto studentų viešnage Chicagoje

DARIUS LAPINSKAS

Pirmą kartą išgirdau Vilniaus studentus giedant sekmadienio mišių metu Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje (Marquette Parke). Aštuoni vyrai ir vienuolika merginų, vadovaujami jų chorvedžio Vytauto Abario, sugiedojo tradicines mūsų giesmes Pulkim ant kelių, Prieš Tavo altorių ir Marija, Marija bei Juliaus Gaidelio Malda už tėvynę. Juozo Naujalo motetą Nr. 2 Una hora ir Viltinio Kaip ilgesingai. Jų a capella giedojimas buvo darnus, dinamiškai įvairus ir interpretacijos požiūriu vykęs. Tai nuopelnas jų vadovo ir pačių studentų, kurie po reguliarių ansamblio repeticijų pasilikdavo dar viršvalandžiams repetuoti šių religinių kūrinių. Sausakimša Marquette Parko bažnyčia praplūpo vertai užsitarnautomis katutėmis, nuskambėjus paskutiniui akordui. Kaip teko pažinti, tai buvo ansamblio pirmasis pasirodymas bažnyčioje. Žinoma, gal dar per anksti būtų pasidauti, bet kaip malonu būtų išgirsti nors vieną religinę muzikos kūrinių, parašytą atgimimo Lietuvoje. Bet gal tai išgirsime, kai vilniečiai studentai lankysis pas mus kitą kartą. Dieve duok.

Tos pačios dienos vakarą teko būti Vilniaus universiteto ansamblio spektaklyje Jaunimo centre. Dailios šokėjos, gvūš šokėjai, liaudies ir ne liaudies instrumentų pilna krūva, na ir dainininkų — dainininkių visas būrys: vos sutalpinu Jaunimo centro scena jų judesi, energiją ir visokeriopas triukšmingas išdaigas. Visa pirmoji dalis — išskyrus porą lėtesnių atsi-

Vidas Aleksandravičius, Vilniaus universiteto dainų ir šokių ansamblio meno vadovas ir režisierius kartu su žmona Danute Aleksandravičiene ansambliui „Mergučio“ suruošose vaišėse Chicago Jaunimo centro mažojoje salėje. Jono Tamulaičio nuotrauka

kvėpimų — prabėgo kaip koks viesulas pakiliame dviejų ketvirtinių takto ženkle. Jaunatvė, neišsibaigantis judesio įsisiūbavimas išsilieję net retkarčiais į pačią salę. Ir visgi tame triukšmingame įsisiūbavime suėmė mane didelis liūdesys: ar dėl to, kad aš nebesu toks jaunas ir negaliu šokti su tomis dailiomis

šokėjomis, ar gal dėl to, kad aš scenoje mačiau daug to, kas mums su kitomis tautomis, ir mažo to, kas mus nuo jų skiria. Pasigedau aš programoje nors vienos sutartinės — argi negalima būtų, panaudojant šį unikaliausią mūsų liaudies šedevrą, sukurti pagal jį vieną ar kitą naują šoki. Kitas dalykas, kuris šokių sūku-

ryje beveik nuo scenos buvo nušluotas, tai viename programos puslapyje vos sutelpantys mūsų liaudies instrumentai. Juk mes tiek daug jų niekad nesame nei matę, nei girdėję. Ar nebuvo galima juos kur nors scenos priekyje šonuose padėti, kad būtų galima pasigėrėti jų įvairiaspalvia garsų palete.

Antroji spektaklio dalis buvo daug įvairesnė: čia tikrai sužibėjo choreografo Juozo Lingio talento didybė visu savo teatrališku išradingumu. Kas gi galėtų užmiršti Senių šoki, tokiomis minimalinėmis judesio priemonėmis išsiskyrusį publikoje nesibaigiančią humoristinio žavesio reakciją, ar pasipūtusį gaidį, tarsi kokį operinį tenorą, bemokantį jaunus gaidukus giedoti — kakarykuoti. Na, ogi lyriškoji Sadutė, įgavusi tiesiog mistinės nostalgijos Juliaus Juzeliūno muzikiniame apipavidalinime, ypač labai jautriai panaudojant melodiją minorinėje transformacijoje — kas galėtų likti ja nesužavėtas. O ką bekalbėti apie įvairiasiajį akrobatiką — merginų švaistymą į orą, bernų kankinimą ir pakinkymą moteriškai valiai ir daug kitų įspūdingai atliktų neįtikėtinų sceninių išdaigų.

Visa tai paruošti ir taip disciplinuotai, užbaigta atlikti reikėjo įdėti daug darbo ir parodyti daug ištvėrmės. Dėl to reikia sveikinti ansamblio vadovą Vidą Aleksandravičių, šokių grupės vadovus Tamarą Kalibataitę ir Henriką Uznį, kanklių grupės vadovę Daivą Čičinskienę, orkestro vadovą Kastytį Mikišką, choro vadovą Vytautą Abarį ir visus studentus, parodžiusius tiek meilės ir pasišventimo mūsų tautos per amžius sutelktam liaudies meno lobynui.

Vilniaus universiteto ansamblio nariai šoka Kupolinį — muzika Balio Dvariono, choreografija — Juozo Lingio.

Jono Tamulaičio nuotrauka

Lietuvos valstybinis teatras Tarptautiniame teatrų festivaly

Chicagoje 1990 metais nuo gegužės 23 iki liepos 1 dienos vyks jau trečią kartą tarptautinis teatrų festivalis. Pirmasis buvo 1986 metais, antrasis — 1988 metais, o dabar pradėta ruošti trečiajam.

Į miesto centre esantį Blackstone viešbutį spalio 11 dieną buvo sukviesti laikraščiai, radijo, televizijos, teatrų atstovai, kurie buvo painformuoti apie būsimo festivalio eigą. Kalbėjo festivalio rengėjų tarybos pirmininkas Hammond E. Chaffetz, Ameritech fondo prezidentas Kotten ir teatrų festivalio direktorė Jane Nicholl Sahlins. Jie pabrėžė, kad teatro festivalių rengimas yra reikšmingas įnašas į miesto gyventojų kultūrą. Menas turi būti kiekvieno gyvenimo dalis. Festivalis bus vienas didžiausių pasaulio. Pakviestos festivalyje dalyvauti iš dešimties kraštų geriausios teatro trupės su 18 draminių veikalų. Kaip žodžiu perteiktoje, taip ir raštu išdalytoje informacijoje buvo labai aukštai iškeltas Lietuvos valstybinis teatras, jau dalyvavęs antrame festivalyje su Čechovo „Dėde Vania“ ir „Pirosmani, Pirosmani“. Pažymėta, kad Lietuvos valstybinis teatras, įsteigtas 1966 metais, yra plačiai pripažįstamas kaip vienas iš pirmųjų Europoje. Džiaugtasi, kad šio teatro pastatymas 1988 metų festivalyje susilaukė labai gero įvertinimo; visi bilietai buvo išparduoti. Lietuvos teatro režisierius Eimuntą Nekrošius Amerikos dramaturgas Arthur Miller jau anksčiau buvo pavadinęs genijumi dėl jo įžvalgaus klasikinių dramų išstudijavimo ir dinamiko naujų stilių pastatymu. Į ateinantį festivalį Lietuvos teatras atvažiuos su „Karalium Lyru“, kurio spek-

tkliai bus 1990 m. birželio 26, 27, 28, 29, 30 ir liepos 1 dieną Blackstone teatre. Vaidinimas vyks lietuvių kalba, kartu perteikiant vertimą ir į anglų kalbą. Ši Lietuvos teatro pastatymą festivalio organizatoriai vadina išradingu. (Džiugu, kad tiek žodžiu, tiek raštu pateiktoje informacijoje lietuvių teatras vadinamas Lietuvos teatru, niekur jo nesiejant su Sovietų Sąjunga.)

Festivalyje dalyvaus anglų teatras su „A Midsummer Night's Dream“ ir „King Lear“, Izraelio teatras iš Tel Avivo su drama „Shira“, kurią parašė Nobelio laureatas Shmuel Yosef Agnon.

Kanados (Quebec) teatras atvyks su „The Aragon Trilogy“, Vakarų Vokietijos teatralai atves „The Three-Penny Opera“ ir taip pat „The Croatian Faust“. Festivalyje pasirodys ir Italijos, Meksikos, JAV, Pietų Amerikos šalių teatrų grupės.

Festivalio spektakliai vyks Blackstone, Northwestern, Northlight (Evanstone), UC Court teatrų salėse per visas penkias festivalio savaites.

Šis Tarptautinis teatrų festivalis susilaukia plačios finansinės paramos iš JAV komercinių bendrovių. Vien Ameritech ir Illinois Bell fondai jam yra paskyrę pusę milijono dolerių.

Juoz. Pr.

Julius Keleris Trys savaitės Čikagoj

Ką galima pasakyti vos dvidešimt dienų išbuvus, pasisukiojus Čikagoj, apsukus porą ratų aplink Marquette Parką, ilgiau ar trumpiau šneketėjus su dvidešimčia ar trisdešimčia išsivijusių lietuvių, akies krašteliu pažvelgus į naktinę Čikagą, tiksliau, į menkutę jos dalį, pavarčius vieną kitą knygą, perskaičius vietinius lietuviškus laikraščius bei laikraščius? Ir daug, ir nieko. Įspūdziai sukuriuoja, bet vieningas vaizdas dar tik ima kristalizuoti.

Išsivija ugningai domisi politiniais įvykiais, kunkuliuojančiais Lietuvoje, vertinančiais iš gerų (deja, amerikietišku!) klumčių net pačius rambiausius skeptikus, iki šiolei netikėjusius, kad Stalinas ir staliničiai nepriekšels. Teko sutikti ir aistringų Sajūdžio šalininkų, ir ryžtingų priešininkų; deja, pagrindinis pastarųjų argumentas — gerai išvystytos (gal reikėtų sakyti — ištrėnuotos) balso stygos, maksimaliai įsitępančios, kai pašnekovo jau nebevorima išgirsti. „Aš nevažiuoju į Lietuvą! Sajūdis yra Saugumo kūrinys!“, — rėkė vienas reorgas, tarsi norėdamas, kad aš pulčiau ant kelių ir maldaučiau jį važiuoti į Lietuvą, arba bijodamas, kad jo ten neištrėmtų Pasaulio Lietuvių Bendruomenė už neapykantą savajai tautai, kuri ištvėrė viską: rusifikacijos marą, totalinį tautinės savimonės ignoravimą (ji buvo vadinama „nacionalizmu“), panieką lietuvių kultūrai, istorijai, dvasiniam mentalitetui. Viešpatie, juk niekas niekada nevers nutautusių (kalba šiuo atveju paskutinis lietuviškumo reliktas) grįžti ten, kur jie nenori ar negali. Pagalvoju: jie negali atleisti lietuviams, likusiems ar gimusiems po karo Lietuvoje, kad jie, regėję, kaip į šipulius buvo sudažytas Lietuvos valstybin-

gumas, gebėjo išsėrgėti savy šitokią dvasinę galybę ir pradėti lietuvių valstybę... Šičia itin palanki proga prisiminti Petro Klimo straipsnio, skirto 1941 metų Vasario 16-osios sukakčiai, citatą iš dr. Alberto Geručio monografijos *Petras Klimas*: „Tūkstančių metų savo sodybose ištvėrusi tauta, kuri išlaikė skirtingą, nepaprastai lanksčią, kaip daina skambią, raudos ir lopšinės įturintą savo kalbą — toji tauta turėjo rasti pasaulyje savo vietą ir nutraukti pančius, kuriuos jai buvo uždėję tik savo skaičiais išdidę kaimynai“ (p. 222).

Tačiau Čikagoj yra ir kitokių žmonių, kurių svarba Lietuvai niekas neabejoja: Kazys Bradūnas, Bronius Kviklys... Pamenu, su koku uolumu aš skaičiau Kazio Bradūno knygas, kurias pavykdavo gauti (brolis naktimis dailiaraščių jas perrašinėdavo) ir duoti perskaityti draugams, pažįstamiems, artimiesiems... Tos knygos man buvo tikroji lietuviškumo mokykla, kurioje mokytojas buvo lietuvis, niekuomet nerašęs eilėraščių „Leninas dirba“, „Odė Stalinui“, etc. Juo galima buvo tikėti kaip pačiu savi. Jo vardu galėjai gintis, kai sakydavo, kad po karo nebeliko lietuviškai rašančių poetų. Kazio Bradūno ir jo kartos dėka (pridėjus dar keletą vardų) šeštojo dešimtmečio lietuvių poezija nėliko balta dėmė lietuvių poezijos žemėlapyje, jei tokį įsivaizduosim...

O ką apskritai mes gebam įsivaizduoti, priklausau nuo mūsų fantazijos, sugebėjimų, moralės. Man, tarkim, ir dabar sunku patikėti — nors tai akivaizdu, — kad Lietuvos *vyskupijos, Mūsų Lietuva* — vieno Broniaus Kviklio darbas. Regis, tokios knygos darbų garbė ir visam institutu...

Mokslo ir kūrybos šventė

(Atkelta iš 1 psl.)

Politechnikos instituto (KPI), Vilniaus universiteto (VU), Lietuvos mokslų akademijos (LMA), Vilniaus statybos instituto (VISI), Kauno medicinos mokyklos. Likusieji reprezentuos gana plačią Lietuvos kasdieninio mokslinio gyvenimo plotmę — kaip, pavyzdžiui, architektūra, aviacija, medicininė technologija, žemės ūkį, maisto gamybą.

Prisidėjus paskaitininkams iš Lietuvos, temų plotis bei gylis šiame simpoziume bus gerokai pasikeitęs nuo praėjusių simpoziumų. Kadangi dalyviai iš Lietuvos daugiausia yra iš akademinio pasaulio, pamatysime tam tikrose sesijose daugiau teoretinių išvalgų. Taip pat bus paliestos mokslo šakos, į kurias išsivijęs mokslininkai bei technologai per daug nesigilina. Antra vertus, užsienio lietuviams tam tikrais atvejais pristatys savo darbus iš tokių sričių, kurios Lietuvoje dar ne tik kad neįdiegtos, bet ir be pramatomų galimybių jų įvedimui ateityje, kaip, pavyzdžiui, erdvės tyrimas, satelitinės technologijos išvystymas ir panaudojimas įvairiems poreikiams.

Didžiausios sesijos bus iš architektūros, mikrobiologijos, chemijos, gamtosaugos, energijos perdavimo, fizikos, inžinerijos, (instrumentacijos) matavimų, ir kompiuterių/komunikacijos mokslų. Ypač gausūs ir moksliškai stiprūs kontingentai iš Lietuvos skaitys paskaitas iš mikrobiologijos, fizikos, kompiuterių/komunikacijos ir vibrotechnikos sričių. Iš architektūros pažymėtinos temos apie Lietuvos landsafto tvarkymą ir senamiesčių restauravimo darbus. Iš mikrobiologijos bus aptariami tyriminiai darbai celineje ir mikroskopinėje plotmėje. Gamtos saugoje išgirsime įvairių gamto-

taršos pasekmių žmogaus gyvenime gvildinimą. Fizikoje, kai plačią teminę skalę, prelegentai iš Lietuvos koncentruosis į jų pažangą pasauliniuose pasaulyje, kuris, kaip žinome, yra pagrindas ateities elektronikos ir susijimo sferose.

Išgirsime nemažą skaičių specifiskai Lietuvai liečiančių temų, kaip, pavyzdžiui, maisto kokybę, melioracijos pasekmes, energijos jėginių problematiką. Užsienio lietuviams pristatys jų įsijungimą į planavimo, organizavimo bei vykdymo procesus pasaulio didžiausių statinių, erdvės pasaulio tyrimų, egzotinių medžiagų išvystymą bei molekulinio pasaulio dėsnių atskleidimą.

Simpoziumo programa jau sudaryta. Pradedant ketvirtadieniu, kiekviena diena bus pripildyta paskaitomis, diskusijomis ir įvairiais kultūriniais renginiais. Paskaitų skaičius bus toks didelis, kad niekam nereikės nuobodžiauti. Kiekvieno dienos momentu vyks tarp dešimt ir penkiolika sesijų. Didžiausia pramotoma problema bus pasirinkimas, kurią paskaitą būtų geriausiai išgirsti.

Ypač prasmingos bus pilnaties sesijos, kuriose išgirsime gerai apsvaistytus pasisakymus bei diskusijas apie reikalus, liečiančius tiek išsivijimą, tiek Lietuvos gyventojus. Kiekvienoje sesijoje bus galimybė pasisakyti ir plačiai visuomenei. Jos komentarai bus ne tik laukiami, bet ir labai pageidaujami, nes bendravimas turi būti pagrįstas visos išsivijios pritarimu ir sutarimu.

Simpoziumas pasižymės didžiulėmis dailės ir meno parodomis, kokių išsivijios gyvenime dar nebuvo matę. Laukiamas nepaprastai gausus meno kūrinių siuntinys iš Lietuvos. Tarp jų

rasime ir maketų-modelį premijuoto Vilniaus bažnyčios projekto, kurį pristatys patys jo kūrėjai-architektai. Tarp kitų svarbiųjų ir naudingų išstatymų rasime National Technical Information Services (NTIS) stalą. Čia bus galimybė sužinoti, kokio pobūdžio ir kaip gaunama informacija iš NTIS sistemos, kuri Jungtinės Amerikos Valstybėse yra didžiausia techninės informacijos leidėja ir paskirstytoja. Studentams bei mokslininkams bus proga sužinoti stipendijų ir studijų galimybes tiek iš užsienio važiuojant į Lietuvą, tiek iš Lietuvos norint atvykti užsienin.

Simpoziumo rengėjai yra pasiruošę suburti ir pravesti vieną iš didžiausių ir galbūt patį svarbiausią įvykių lietuvių mokslo, kūrybos ir technologinės kultūros istorijoje. Į simpoziumą suplauks iš viso pasaulio lietuviškai besi-

jaučią ir lietuviškos dvasios kupini kūrėjai ir mokslininkai. Jie nori pasidalyti su bendraminčiais kolegomis ir su lietuviška visuomene savo darbais, kūriniais ir pasiekimais ir galbūt išvysti kūrybinio darbo išdavas, pasiektais laisvoje aplinkoje. Jie nori įrodyti, kad šios nuterotos ir nualintos tautos sūnūs ir dukros drąsiai neša pasaulyje tautinio gyvastingumo ir susipratimo vėliavą, kas taip stropiai ir metodiškai dar visai neseniai buvo bandoma jai paneigti. Tikimės, kad lietuviška visuomenė gausiai ir dosniai savo atsilankymu ir parama įvertins šį tikrai dėmesio vertą, neeilinį įvyki. Iki pasimatymo Chicagoje.

Stasys Bačkaitis
VI MKS Griežtųjų mokslų,
architektūros ir technologijos
sekcijų pirmininkas

Vilniaus universiteto dainų ir šokių ansamblio mergaitės šoka Sadutė — muzika Julius Juzeliūno, kompozicija — Juozo Lingio.

Jono Tamulaičio nuotrauka

„Mums jau reikia tiesiog gyventi kartu...“

Pokalbis su poetu ir „Krantų“ žurnalo redaktorium Vaidotu Dauniu

— Šio rudens Ateities studijiniame savaitgalyje Chicagoje ir aplamai visame išeivijos kultūriname gyvenime esat laukiamas kaip poetas, kaip jaunųjų kūrybos almanacho „Vaidai“ sudarytojas ir kaip puikaus liuksušinio meno kultūros žurnalo „Krantai“ vyriausias redaktorius ir literatūros kritikas. Kaip suspėjate ir pajėgiate visur taip kūrybingai reikštis? Ir kas šiuo momentu yra Jums labiausiai prieš širdies?

— Daugeliui mūsų, gyvenančių „kitoje mėnulio pusėje“, anapus Brandenburgo sienos, vienas esmingiausių klausimų visuomet būdavo: ar iš viso yra kokia nors to kultūrinio darbo prasmė. Manėčiau, kad klausimas tapo sudėtinė mūsų kūno ir kraujo dalis. Ką reiškia teigti būties prasmę (t.y. kurti) toje socialinių ir politinių formų erdvėje, kurioje išmūšta prasmė žmogaus ir tautos egzistencijai? Šis skepticizmas (nuo socialinio iki ontologinio) mūsų kraujyje yra pasėjęs nepagydomų antikūnių. Iš čia – ieškojimas pateisinimo neveiklumui, noras jį aiškinti kaip savaime kūrybišką. Tuo noriu pasakyti, kad veikliam kūrybiškumui reikštis jėgų suteikdavo (ir suteikia) ne skepsis ir ne stoicizmas, o iš tiesų tasai „prieštaravimo ženklas“, kurį pranašavo Simeonas, ir kuris yra mūsų tikėjimo pagrindas. Šis ženklas mums pagrįsdavo meilę ir viltį, kurie, aišku, ir yra artimiausia širdies. Be abejo, poezija – ta intymioji liturgija – čia užima išskirtinę vietą. O ir *Krantai*, kur jauti artimas širdis, yra taip pat šalia.

— Sakykit, kaip galėjo Lietuvoje taip savitai subręsti Jūsų maždaug trisdešimtmečių palyginti gana kūrybinga ir kultūriniai klodus išsivavinusi karta tokioj laisvesniam ir gilesniam užmojui nepalankioj aplinkoj? Ar padėjo tam ir siūbltelėjęs atgimimas?

— Atgimimas padėjo mums tiek, kiek mes jam padėjom. Tuo noriu pasakyti, kad į 1988-uosius atėjome kiekvienas savo keliais, su savo asmeninėmis tragedijomis ir apreiškimais. Atgimimas ne subrandino, o tiesiog apnuogino, kiek kas esame subrendę. Jis labai ryškiai perkėlė mus iš mitologinio į istorinį laiką. Trisdešimties metų žmogus staiga labai netikėtai pajuto jau turis praeitį, o tai ir yra jo brandos ženklas ir salyga. Bet nedrįstu šio trisdešimtmečio žmogaus laikyti tipiniu mūsų laikams. Daugeliui vis dėlto atgimimas tėra mitologija, ir tai baisiau, negu atrodo iš pirmo žvilgsnio.

Per tuos praėjusius metus toje nelaisvoje ir sekloje aplinkoje mes išmokom gintis drauge, o žengti (gal tiesiog gyventi) po vieną. Tai dar nėra blogiausias atvejis, nors dažnai ir ginties laikysena tebuvo vienišo žmogaus pozicija. Tai nėra žmogaus be Dievo vienišumas (Juozo Girniaus žodžiais), o greičiau – žmogaus be žmogaus. Čia ir slypi dramatinė esmė, sudaranti mano kartos dvasinės istorijos prasmę. Bet kaip tik dėl šių dramatiškų kolizijų aš nedrįstu kalbėti visos kartos vardu. Šios kartos paprasčiausiai nėra. Tėra sielų giminystė, kurios kiekvienas pavieniui ieškojome, norėdami atsilaukiyti prieš nebūtį. Ir ne vien bendraamžiai šitaip ištiesdavom vienas kitam ranką. Prieš keletą metų esu užrašęs tokius žodžius: „Kai dedi gėlę ant priešais supilto J. Grušo kapo, galvoji, kad karta niekada nesibaigia...“

— Esate poetas, grožinės literatūros žmogus. Bet Jūsų redaguojamas meno kultūros žurnalas „Krantai“ grožinė literatūra kaip ir nesidomi. Kodėl? Juk griežtai

Vaidotas Daunis šią vasarą Muenchene.

Saulius Girniaus nuotrauka

vien tik meno ribų nesilaikoma, kai puslapiuose persispausdinama Antano Maceinos filosofija.

— Nuo pat pradžių, kai kūrybinėse sąjungose (teatro veikėjų, kompozitorių, dailininkų – jie globoja *Krantus*) buvo pasiūlyta redaktoriam, pasisakiau ne už specializuotą, o atvirą visai meno kultūrai leidinį, nes tik erdvė leidžia sukaupti ir gelmę. Mūsų tikslas, kad įvairios publikacijos *Krantuose* domintų viena kita, ir todėl čia negali būti tos ar kitos meno rūšies ar problemos ignoracijos. Ne visuose numeruose vienodai pristatome tą ar kitą

rūšį, gal dėl to grožinės literatūros medžiaga buvo ne itin pastebėta. Norėčiau pasakyti, kad *Krantai* jau skelbė ar rengiasi skelbti Pier Paolo Pasolini, Gottfried Benn, T. S. Eliot, Michel de Ghelderode, Kosto Ostrausko, Kazio Sajos, Henriko Nagio, O. V. Milašiaus, Samuel Beckett, James Joyce publikacijas.

— Kiek čia išeivijoje imanoma mums pasekti šiandienykštę Lietuvos spaudą bei įvairius leidinius, pastebėjome gana dažnus Stasio Salkauskio, Antano Maceinos, Juozo Girniaus persispausdinimus ir dėmesį jų mintims. Tuo tarpu tam tikrų pažiūrų žmonės čia išeivijoje prasitarė, jog tai yra mažavertis dalykas. Kaip Jums atrodo? Ir kodėl šių mūsų filosofų kūryba šiandieninė Lietuva ir jos jaunimą domina?

— Nenorėčiau čia ginčytis dėl šių filosofų vertės. Manau, kad ginčijamasi dažnai skirtingomis kalbomis, todėl mažavertis tampa ne objektas, o ginčas. Vis dėlto reikėtų atkreipti dėmesį, kad tolerancijos puoselėjimas bei perspėjimas dėl „kitakalbystės“ yra esminė pačių filosofų nuostata. Vien tuo jie yra svarbūs ir reikalingi šiuo metu gana ligotai Lietuvos kultūrinei savijautai. Jie yra mūsų dvasinė aristokratija, be kurios netvirta demokratija. Kita vertus, nereikia užmiršti, jog katalikiškoji mūsų mastytojų tradicija formavosi kaip išsami sistema, ir būtent kaip sistema ji buvo 40-aisiais atkirsta čia, Lietuvoje. Todėl pietetas, kuris dabar Lietuvoje reiškiamas šiems ir kitiems katalikų mastytojams, iš esmės yra siekimas susigrąžinti sistemine gyven-sena, patikimas šaknis. Mums reikalinga sukalti stulpus, kurių paprasčiausiai neturėjome 40 metų. Nemanau, kad čia užprogramuotas fatališkas konfliktas, kuris išeivijoje vyko tarp jaunesnės liberalų kartos ir katalikų tradicijos. Greičiau atvirkščiai, manau, kad gali subręsti visiškai netikėti Lietuvos dvasinio gyvenimo reiškiniai, liudijantys au-

tentišką patirtį, kuri yra vienintelė tikro modernumo garantija. Tai jau provincijos ir providencijos dėsniai.

— Jaunoji Jūsų amžiaus Lietuvos poetų karta jau brėžia mūsų literatūros raidoje gana idomų vingių. Kaip Jūs patys apibūdintumėt šios poetų kartos portretą ir jos poreikius?

— Poezija dabar yra kritinėje situacijoje, bet jeigu manysime, kad krizė – tai lūžis, vadinasi, situacija yra tokia, kokios ir reikia kūrybos žmogui. Kur kas nedėkingesnė toji anemiška dvasia ir aplinka, kurioje pastaraisiais metais debiutavo ar po kelias knygas spėjo išleisti palyginti didelis būrys jaunų poetų. Toje anemijoje gerokai išsiskleidė ir paties portreto kontūrai.

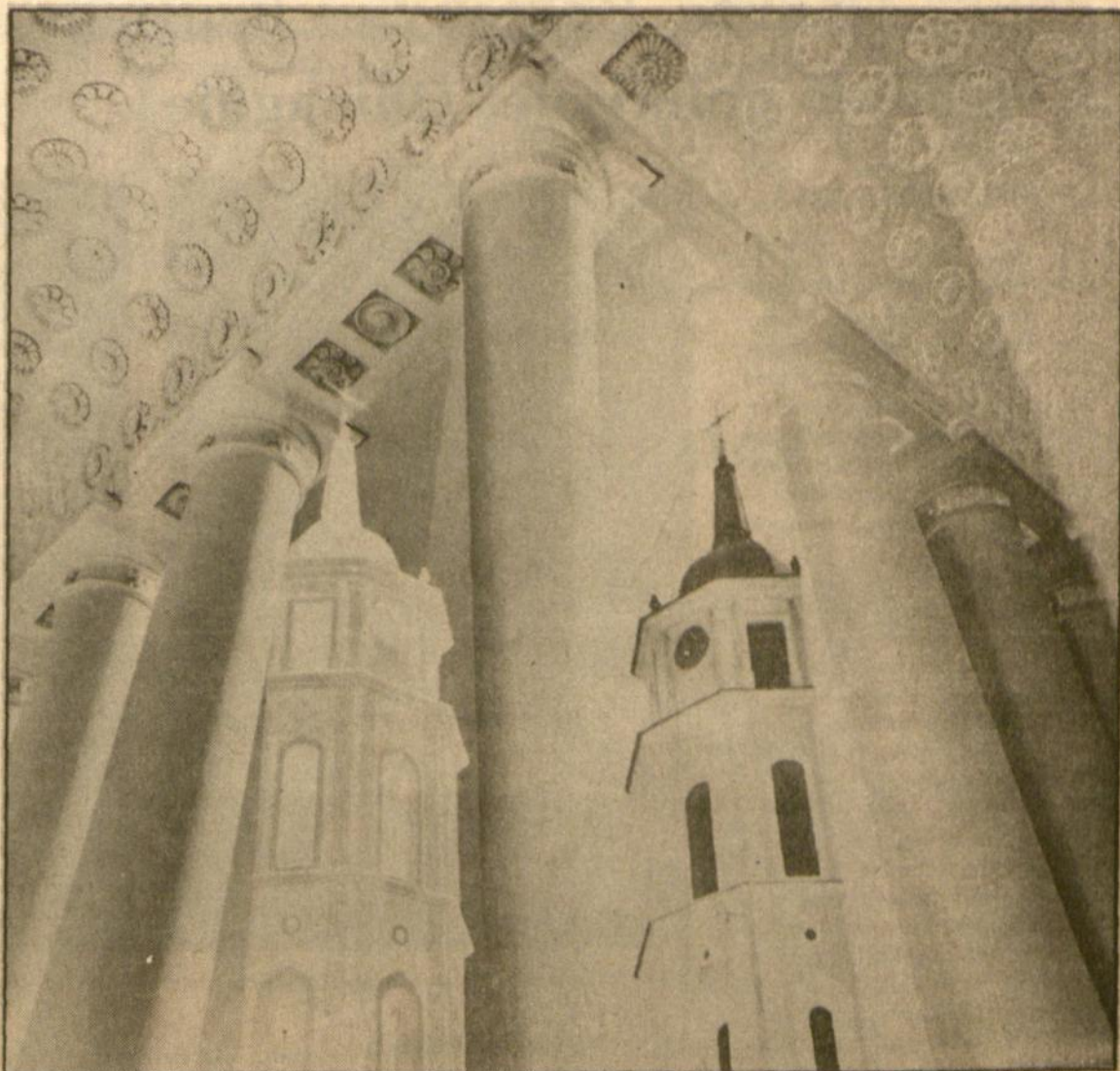
Vis dėlto vingio, kurį mūsų literatūros raidoje dabar daro jaunieji, esama. Žvelgdamas „iš vidaus“, bandyčiau jį nusakyti taip: iš vienos pusės – metafiziniam polėkiams pagrįsti vis aktyviau ieškoma moralės dėsnių pačios kalbos prigimtyje. Kita vertus, svarbiu akcentu tampa „sugrįžimo tėvynėn“ išgyvenimas (šis „sugrįžimas“ nėra be komplikacijų, kadangi didesnė poezijos dalis taip ir nebuvo išgyvenusi vidinės emigracijos nei giliau, nei likimiškiau). Man regis, kad mūsų sėsliai, su polinkiu į metafiziką poezijai geografijos ir istorijos pokyčiai suteikia esminių išmėginimų, kurie įkvepia jėgų arba išryškina bejėgiškumą.

— Ar Jums pačiam ir bendraamžiams dabarties mūsų egzodo literatūra nebuvo terra incognita? Ar turėjote galimybių pavartyti jos puslapius? Jei taip, kas ryškiau pasiliko atminty?

— Egzodo literatūra daugeliui mūsų visuomet buvo ne tiek nežinomoji, kiek Pažadėtoji žemė. Pažintys būdavo dažnai tik sporadiškos, bet viską atpirkdavo tas šventas jausmas, kad kitas kran-tas vis dėlto yra. Nemažiau prasminga būdavo pati spausdinių kelionė, kurioje pindavosi ir meilė, ir baimė – iš rankų į rankas. Spec. fondai, kuriuose irgi tekdavo paskaityti, paprastai reikšdavo tik baimę. Kas ryškiau pasiliko atminty? Antano Maceinos *Filosofijos kilmė ir prasmė*, Tomo Venclovos *Tekstai apie etaloninį leidinį* giliai įstrigo atmintin *Literatūros lankai*, intelektualiniu aktyvumu ypačiai traukė *Metmenys*. Rečiau patekdavo į rankas *Aidai ar Draugo kultūrinis priedas*. Apie daug ką reikėtų kalbėti atskirai, nes daug kas mane pasiekė skirtingais keliais ir ne tomis pačiomis aplinkybėmis. Gilus atradimas pastaruju metu tapo Henriko Nagio poezija, ne todėl, kad nebūčiau jos skaitęs anksčiau, – tiesiog tai, ko anksčiau nemačiau, dabar atsivėrė kaip ypatinga kalbos ir klausos dimensija.

— Kaip vertinate šiandieninę literatūrinę situaciją Lietuvoje ir išeivijoje? Kas reikėtų visai išgriauti, kas remontuoti, kas ir kaip visai naujai suprojektuoti ir pastatyti? Ir ar būtų tam pajėgiųjų?

— Nesiryžtu kalbėti apie išeivijos literatūrinę situaciją, su kuria mažokai tesu susidūręs tiesiogiai. Būtų negerai, jeigu tos pirmosios pažintys tarp dviejų krantų, vienijamų to paties ilgesio, pernelyg ilgai užsitęstų. Mums jau reikia tiesiog gyventi kartu, puoselėjant tai, kas vaisinga ir ten, ir čia. Ką projektuoti? Vis pagalvojau apie bendrą periodinį leidinį, leidžia-

Vytauto Ylevičiaus (Vilnius) fotografija iš vakar atidarytos 18-osios metinės Lietuvių fotografijos parodos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje – paroda, prasidėjusi spalio 20 dieną, vyks iki spalio 29 dienos.

Stasė Šakytė

IŠSIVERŽI

Išvargus,
Iškankinta,
Bet nenugalėta –

Išsiverži,
Kaip didelė
Banga –

Nuostabiai
Apjuosianti
Jėga –

Išsiverži
Ir jau beveik,
Beveik!

Išplauki
Iš tarpeklų
Tamsybių –

Jie nusiaubė,

Jį pasmerkė,
Jie privertė išgerti
kartybių taures
Iki dugno.

Ir paskui
Viską užtrypė.
Užkasė.

Bet užkasė
Ne
Viską.

Prisiminimai
Ir kaulai
Ledynuos išliko.

Ir sugrįžo
Po laiko
Namolei.

Namolei sugrįžo
Po laiko
Kandčios prisiminimai

Ir liūdintys kaulai.

ATLANTO NUGALĖTOJAMS

Keturiasdešimt dienų ir naktų,
Išplukdyti bangu,
Jūs kovojot
Su okeano platybe.

Palydėti vilties
Jūs keliaavot,
Pasiryžę aukot net gyvybę
Už tėviškę savo.

Per okeano platybes vėl žvelgsit
I gimtąjį krantą,
Pažadėję trispalvę parvežti
Kaip dovaną Laisvei.

Kristijono Donelaičio minėjimai

(Atkelta iš 1 psl.)

kurioje Donelaitis parašė „Metus“.

Aleknavičiaus manymu, „jeigu norime išsaugoti Donelaičio atminimą ateinančioms kartoms, tiesiog jau šiandien turime susigrįbėti“. Jis siūlo ruošti donelaitikos dėstymo specialistus, įkurti Donelaičio mokslinį centrą, kuris ir toliau testų donelaitinių temų nagrinėjimą, atgaivinti kažkada Klaipėdoje veikusią Donelaičio draugiją, plėsti Tolminkiemio muziejų – tautos literatūros šventovę, rūpintis Lazdynėlių aplinkos atgaivinimu.

Iš sumintų įvairių projektų jau pradėtas realizuoti paskutinis.

mą Europoje ar Amerikoje, bendrą redakcijos kolektyvą, bendras ambicijas (verčiant tokį leidinį bent į anglų kalbą). Mums reikalinga kokybiškai nauja kraujo apykaita, antras kvėpimas, jeigu norime įsijungti į tą pasaulio kultūros ritmą, kuris yra viena iš mūsų tautos dvasios bei valstybės suvereniteto garantijų.

Esu labai dėkingas už dėmesį, kurį jaučiu čia pateiktuose man klausimuose. Su tokiu pat dėkingumu jausmu norėčiau padėkoti žmonėms, pakvietusiems mane į Ateities akademinį savaitgalį. Sunku nusakyti, koks reikšmingas man ir mano bendraamžiams tampa kiekvienas toks žingsnis į ten, ir čia. Ką projektuoti? Vis pagalvojau apie bendrą periodinį leidinį, leidžia-

Aleksandro Macijausko (Kaunas) fotografija „Laikas“ (1977) iš Kauno mažosios fotografijos galerijos, kuri eksponuojama vakar atidarytoje 18-oje metinėje Lietuvių fotografijos parodoje, Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

Joana Danutė Plikionytė-Bružienė ir Kęstutis Balčikonis Čiurlionio galerijoje, Chicagoje

ALGIMANTAS KEZYS

Šių metų rugsėjo 8 dieną du dailininkai, svečiai iš Vilniaus: Joana Danutė Plikionytė-Bružienė ir Kęstutis Balčikonis pradėjo dailės parodą rudens sezono Čiurlionio galerijoje, Chicagoje. Pirmosiose dviejose galerijos salėse buvo eksponuoti Balčikonio batiko kūriniai, trečiojoje — Plikionytės-Bružienės grafikos darbai.

Plikionytė-Bružienė Chicago lietuvų visuomenei — ne naujokė. Jos darbų ciklą „Vilniaus universitetui 400 metų“ matėme anksčiau Jungtinėse parodose. Šį kartą dailininkė parodė platesnį savo kūrybos horizontą, eksponuodama ekslibrių rinkinį ir pluoštą kitų dar nematytų Chicagoje grafikos darbų, įvairuojančių tiek atlikimo technika, tiek tematika. Tačiau bendrą Plikionytės-Bružienės kūrinių vardiklį būtų galima nusakyti štai kaip: aiškumas ir beveik pažodiškas tikslumas, ieškant įvykio prasmės, bet interpretuojant asmeni, istoriją ar mitą. Dailininkės polinkį į tokią interpretacinę mąstytoją galime pastebėti visose tai parodai pateiktose temose. Vilniaus universiteto cikle Plikionytė-Bružienė vaizduoja senosios architektūros fragmentus, tarp kurių atpažįstame universiteto istoriją — steigėjų bei rėmėjų portretus: Stepono Batoro, Mikalojaus Našlaitėlio Radvilos, Žygimanto Augusto. Ekslibriuose pateikiama asmens samprata, paremta reprezentaciniu biografinio įvykio atpasakojimu. Sakysim, J. M. (Janinos Mačernytės) ekslibriuje moteris neša katedros varpinę — Mačernytė buvo pasišventusi turistų vadovė Vilniuje. R. B. (Rita Butvilienė) yra menotyrininkė ir keramikė, bet, anot ekslibrio autorės, ši talentinga dailės mylėtoja, atrodo, buvo nepakankamai pareiginga, nesugebanti daryti tinkamus sprendimus. Savo ekslibriuje ji parodyta Šaulio ženkle: šaulys šauda į ją, o ji barsto savo sukurtus keramikos puodus. Teisininkui, kuris buvo labiau pasižymėjęs kaip moterų mylėtojas, dailininkė sukūrė ekslibri, rodantį ne jį, o sugundytą moterį, rankose laikantią teisingumo svarstyklę.

Lakštinės grafikos darbus dailininkė atlieka įdomia technika. Šalia oforto, litografijos ir monotipijos ji naudoja ir rūgščių pūslę ant metalo. Šiuose darbuose Plikionytė-Bružienė prabyla eiliniam žiūrovui nesunkiai suprantamais palyginimais ir alegorijomis. Moters vietą gyvenime ji pavaizduoja motinos vaidmenyje. „Elegijoje“ moteris yra įreminta piramidėje, tarsi ji būtų atsiribojusi nuo pasaulio savotiško saugumo sumetimais. Ji laiko prispaudusi savo kūdikį prie krūtinės, saugodama jį kaip didžiausią savo šviesą, kad piktai vėjai jos neužpūstų. Kitame paveikslu cikle taip pat aiškiai ir nedviprasmiškai išreiškiami motinos jausmai, išleidžiant savo kūdikį į pasaulį: motina žvelgia pro langą laukan, kur jos mažasis supasi sūpynėse pats vienas; tarp jos ir kūdikio isiterpęs pasaulis (augalijos pavidalu), lyg siena, toliana juos vieną nuo kito; trečiame piešiny dailininkė parodo antrąjį medalio pusę — vaikutis, jauges į motinos kūną, džiaugiasi jos meile lyg šiltu apsiaustu. Vienas iš įspūdingiausių grafikos darbų šioje parodoje pavadintas „Tolminkiemis“, skirtas Kristijono Donelaičio atminimui. Horizonto vidury — Tolminkiemio bažnytelė, iš šalių dvi stambios figūros: vyro ir moters lietuviškų dievukų pa-

Kęstutis Balčikonis. Batiko kūriniai: „Elnias prie marių“ (1988) ir „Pavojaus Vytis“ (1989).

vidalu. Čia dailininkė pabrėžia seną istorinę tiesą — tame anksčiau suvoktintame, o dabar surusintame Tolminkiemyje turi būti įkūnyta jokia kita — tik lietuviška dvasia. Lietuvio teises Plikionytė-Bružienė gina ir serijoje, skirtoje Kazimierui Simonavičiui atminti. Kaip tvirtinama 1650 metais išleistame veikalė, Kazimieras Simonavičius yra pats pirmasis raketų išradėjas. Dailininkės paveikslai įrašyti jo šventi žodžiai: „Geriau tegul raketos tarnauja viliokei Venerai, negu kraujo ištroškiamam Marsui“. Čia dailininkė oponuoja rusų propaguojamam istorijos klastojimui, kuris skelbia, kad raketų pirmūnu buvęs kažkoks gaiviai. Plikionytė-Bružienė pateikia savo meno darbus visuomenės dėmesii tik po to, kai jų idėja jos pačios sąmonėje subręsta iki permatomo aiškumo ir kristolinio tyrumo.

Dailininkas Kęstutis Balčikonis savo parodoje pateikia batiko

būdu sukurtų vėliavų meną. (Batiko technika yra tapymas ant medžiagos, kurios nedažomos vietos užtepamos vašku.) Vieni darbai įreminti kaip tapybos paveiksai, kiti pakabinti kaip vėliavos. Pagrindinės Kęstučio Balčikonio temos: žirgai, elniai, vilkai, vyčiai. Žiūrint į šiuos keturtojų parada, jie eina, lyg evoliucijos keliu, nuo žemesnio suvėrimo iki aukščiausio, kuriuo, dailininko valia, tampa žirgas gyvūnų Kęstutis Balčikonis piešia tarsi pakeltgalvius žirgus. Be abejo, šiais laisvėjimo laikais Lietuvoje Kęstučio Balčikonio menas rado didelį atgarsį. Jo „Gedulo vyčiai“ buvo iškilmingai išskabinamas rugpjūčio 23 dieną Vingio parke per Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio susikūrimą. Panašaus formato darbas „Vyčiai liepsnose“, skirta Romo Kalantos susidegimui paminėti, galima pamatyti Čiurlionio galerijos parodoje. Nežinančiam atrodytu, kad Kęstutis Balčikonis susidomėjęs vyčio tematika tik dabar, kada vyčiai madoj. Iš tikrųjų ne jis ejo pas madą, o greičiau mada atėjo pas jį. Pirmąjį vyčių Kęstutis Balčikonis piešė 1973 metais, kada ši tematika šalyje buvo draudžiama. Kęstutis Balčikonis nuo seno yra pasišventęs vyčio istorijos tyrėjas. Jis išstudijavo vyčio raidą nuo senovės karvedžių laikais vartotų iki dabartinių variantų. Vyčio įvaizdis Balčikoniu tapo artimas, kad jis jį traktuoja ne vien kaip etninį motyvą, taikoma tautiečiams parodyti, bet ir kaip savo paties autentišką meninę išraišką. Jo vyčiai išreiškia narsą, pakilią užsidesiųjų dvasią, laimėjimo ženklus, iškelia veržimosi, nepasidavimo, atkaklumo motyvus.

Šalia vyčio Kęstutis Balčikonis kuria ir kitus siužetus. Ankstyvesniuose darbuose jis tapė portretus, jūros bangas, debesis virš jūros, jūrų akmenis, gaidžius, paukščius, sproginėjimus, monstrus. Jį domina jūreivijos istorija, senoviniai papuošalai, skraistės, tautiniai rūbai, atkurti pagal archeologinius radinius. Nors dailininko braižas visuose paveiksluose tas pats, tematiškai kiekvienas siužetas skiriasi. Vienas iš įspūdingiausių darbų šioje parodoje yra diptikas „Mes iš sušaudytų dainų krašto“. Tai — judesio, tragikos ir lyrikos kupinas darbas. Jis vaizduoja strėlėmis pervertą paukštę, krentančią žemyn. Paveikslu kontūruose matyti motinos, vaikų siluetai. Trikampinėse išplovose vyrauja geltonos, žalios ir raudonos spalvų motyvai.

Kokią tematiką Balčikonis be-

imtu, jis ją persmelkia giliu

nerimu. Batiko technika lieti dažai ant drobės taškosi, tįsta, liejasi, todėl statika Balčikonio darbuose yra retas atvejis. Dailininkas prisipažįsta, kad ir jis pats yra neramaus būdo. Jo paveikslų bangos visada audringos, jo gyvūnai ir vyčiai bėga visu greičiu. Nors kai kurios abstrakcijos yra „ramios“, pavyzdžiui, „Prisiminimai apie Kuršių Neringą“, tačiau ir šie lyriški vaizdai išreiškia nerimą dėl nebegrįžtamai sunaikintos Neringos gamtos. Daug dažniau jo abstrakcijos yra kovingos (pvz., „Ugniavietė“), jos žadina veržlumą, judėjimą, tarsi nesutelpa statikos rėmuose. Pažiūrėkime į „Ugnies ratą“ — tas neramus ratas, išsprautas tarp keturių linijų, plečiasi, žadindamas kovos šauksmą bei viltį. Kęstučio Balčikonio šauksmas nėra kvietimas į tiesioginę kovą, keliančią maistą, o į kovą plačiaja prasme, aštrinančią vilties nuojautą ir tikėjimą artėjančiu atgimimu.

Kęstutis Balčikonis savo viltį keliančiuose darbuose išryškina lietuvių slaptuosius lūkesčius, kurie tik pastaruoju laikotarpiu pagaliau išvydo dienos šviesą. Ilgą laiką išnešiojęs savo neramių figūrų įvaizdžius dvasios glūduose, Kęstutis Balčikonis sulaukė dienos, kada juos, ikūnytus didelio formato drobėse, galėjo pamatyti laisvėjantios tautos priekakyje.

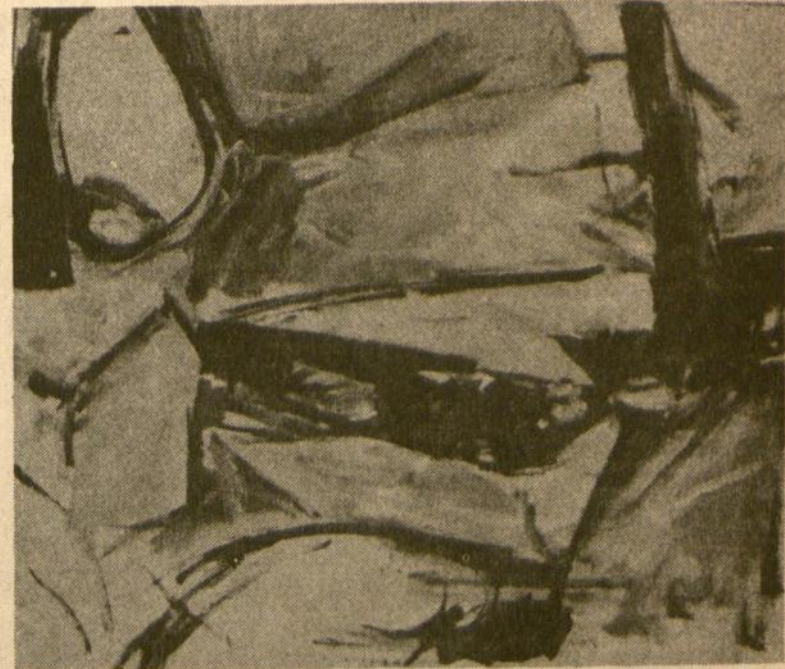
Kęstutis Balčikonis savo viltį keliančiuose darbuose išryškina lietuvių slaptuosius lūkesčius, kurie tik pastaruoju laikotarpiu pagaliau išvydo dienos šviesą. Ilgą laiką išnešiojęs savo neramių figūrų įvaizdžius dvasios glūduose, Kęstutis Balčikonis sulaukė dienos, kada juos, ikūnytus didelio formato drobėse, galėjo pamatyti laisvėjantios tautos priekakyje.

Kęstutis Balčikonis savo viltį keliančiuose darbuose išryškina lietuvių slaptuosius lūkesčius, kurie tik pastaruoju laikotarpiu pagaliau išvydo dienos šviesą. Ilgą laiką išnešiojęs savo neramių figūrų įvaizdžius dvasios glūduose, Kęstutis Balčikonis sulaukė dienos, kada juos, ikūnytus didelio formato drobėse, galėjo pamatyti laisvėjantios tautos priekakyje.

Kęstutis Balčikonis savo viltį keliančiuose darbuose išryškina lietuvių slaptuosius lūkesčius, kurie tik pastaruoju laikotarpiu pagaliau išvydo dienos šviesą. Ilgą laiką išnešiojęs savo neramių figūrų įvaizdžius dvasios glūduose, Kęstutis Balčikonis sulaukė dienos, kada juos, ikūnytus didelio formato drobėse, galėjo pamatyti laisvėjantios tautos priekakyje.

Dailės parodos Chicagoje

- Romo Dalinkevičiaus tapybos darbų paroda šiuo metu dar vyksta Balzeko Lietuvos kultūros muziejaus meno galerijoje, kur ji buvo pratęsta iki spalio 26 dienos.
- Lietuvos fotografijos paroda vakar buvo atidaryta Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre. Ji vyks šį ir ateinančią savaitę, spalio 27-29 dienų. Šalia išsivijęs lietuvių fotografų darbu, kaip ir praėjusiais metais, parodoje eksponuojami gausūs fotografų iš Lietuvos darbai.
- Livijos Lipaitės iš Los Angeles, skulptūros ir keramikos darbų paroda Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, ruošiami pirmąjį lapkričio savaitę, nuo lapkričio 3 iki 5 dienos. Parodos atidarymas bus penktadienį, lapkričio 3 dieną, 7:30 v.v.

Dalia Kolbaitė. Namai ir automobilis Ispanijoje Aliejas, 1969.

Dalios Kolbaitės paroda SAULĖ JAUTOKAITĖ

Šiemet nuo rugsėjo 22 iki spalio 8 dienos Chicago Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, vyko dailininkės Dalios Kolbaitės meno darbų paroda. Prieš išvykdamą gyventi į Europą, ji suruošė savo individualią apžvalginę parodą, kurioje eksponavo darbus, sukurtus per beveik trisdešimt metų laikotarpį. Šioje parodoje buvo išskabinta apie 60 paveikslų, kuriuos buvo galima suskirstyti į dvi tematinės grupes. Vienoje grupėje buvo paveiksai žmogaus tematika, o kiti — abstraktai ir kolažai įvairiomis temomis.

Ateities akademinis savaitgalis

Tradicinis Ateities akademinis savaitgalis šiais metais vyks ateinančią savaitę, nuo spalio 27 iki 29 dienos, Jaunimo centre, Chicagoje, ir Ateitininkų namuose, Lemonte. Šiame savaitgalio metu: Lietuvos kultūros vizija. Jam parinktas motto: *Ateitį regim tėvynės laimingą* (Ateitininkų himno paskutinio posmo pirmoji eilutė). Ateities akademinio savaitgalio programa bus ši:

Pentadienis, spalio 27 d.
7:30 v.v. — Poezijos vakaras su poetais Vainiu Aleksa, Vaidotu Dauniu ir Julium Keleru.

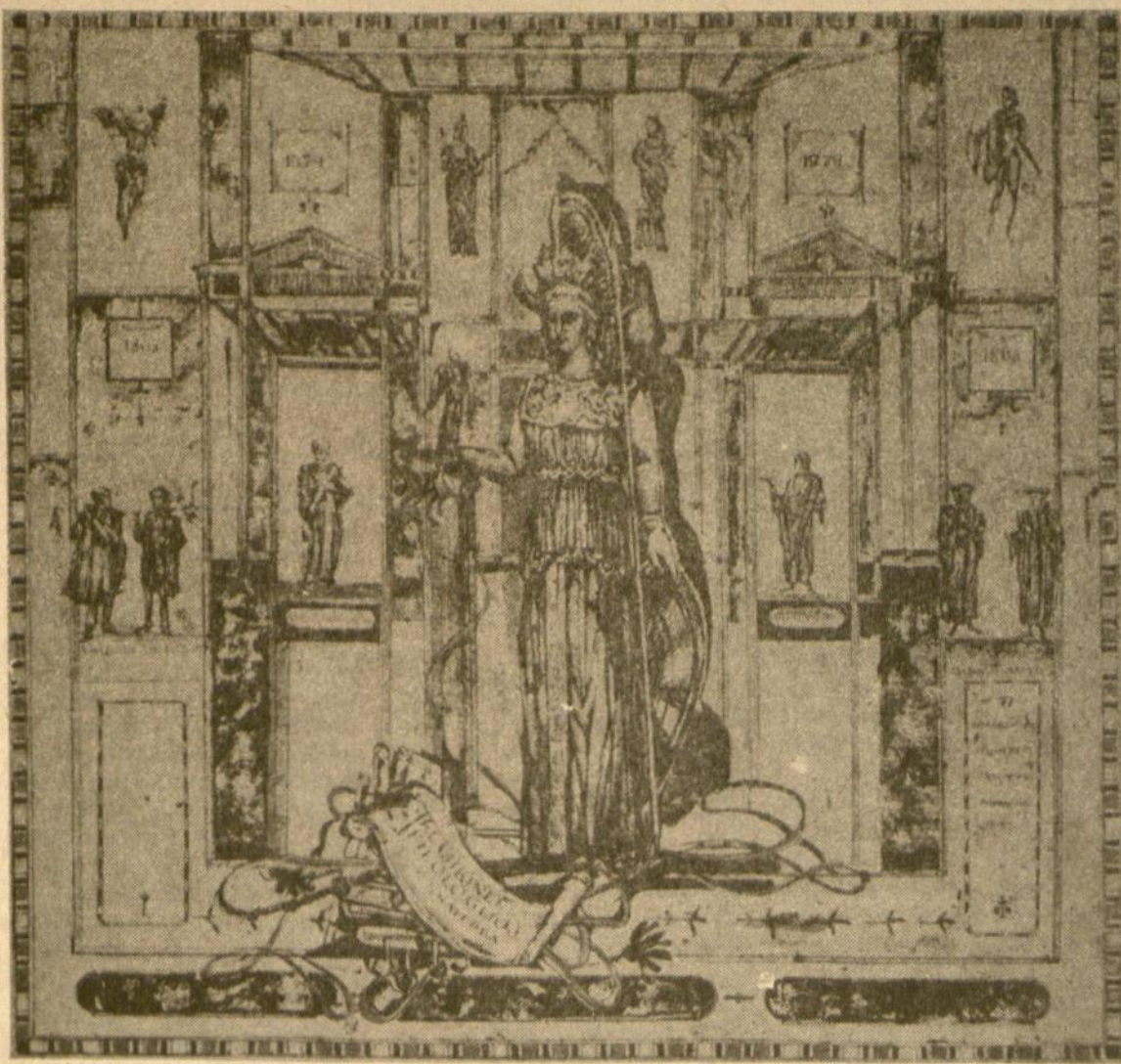
Šeštadienis, spalio 28 d.
Visa šios dienos studijinė programa vyks Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre.
9:30 v.r. — registracija ir kava.
10:00 v. r. — Kęstučio Skrupskelio paskaita „Pasaulėžiūros Vytauto Didžiojo universitete — marksizmas ir krikščionybė“. Koreferentė — Dalia Katiliūtė-Boydston.
12 v. — pietūs.
12:30 v. p.p. — Vaidoto Daunio paskaita „Lietuvos kultūros vizija“. Koreferentas — kun. Vytautas Bagdanavičius.
2:30 v. p.p. — Svarstymas apie Lietuvos kultūros ateitį, kurioms vadovaus Kazys Almenas, o juse dalyvaus: Vaidotas Daunys, Viktorija Skrupskelytė, Vytautas Skuodis, Bronius Vaškėlis ir Vanda Zaborskaitė.
7 v.v. — Ateities žurnalo tra-

sios tikrovės formų, svarbiausieji „veikėjai“ yra spalva ir linija. Dailininkė, panaudodama grynąsias spektro spalvas ir tvirtą storią liniją, savo kūriniuose išgauna norimas įvairias nuotakas. Nors autorė šiems darbams duoda realistinius pavadinimus, tačiau pačiame kūrinyje matome suabstraktintas formas. Pavyzdžiui, paveiksle „Nakties akmenys“ mes nujauciame šios temos nuotaką, kai matome juodoje aplinkoje nereguliaris šviesesnes formas. Parodos darbuose jaučiamas tas pats besitiesiantis dailininkės savitas rankos mostas, linija, forma, spalva. Jos tvirta, laisva linija suformuoja stambias geometrinės formas, kurios teikia kūriniui svorį ir rimtumą.

Parodos gražiai iliustruotame kataloge rašoma, kad dailininkės Dalios Kolbaitės pirmasis meno mokytojas buvo jos a.a. tėvelis dailininkas Zenonas Kolba. Vėliau ji lankė ir studijavo meną įvairiose meno mokyklose bei universitetuose Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir Prancūzijoje. Nuo jaunų dienų ji dalyvavo įvairiose grupinėse parodose lietuvių ir amerikiečių tarpe. Todėl Dalia Kolbaitė, suruošusi šią savo per tris dešimtmečius sukurtą meno darbų parodą, parodė, kad ji ir toliau tęsia jai tėvelio įdiegtą meilę menui.

dicinis vakaras Jaunimo centro didžiojoje salėje. Programoje: jaunimo kūrybos premijos, Dariaus Polikaičio roko muzikos ir dainų grupė, dalyvavusi šios vasaros Roko marše Lietuvoje, vaišės ir šokiai, grojant „Žaros“ orkestrui. Vietas užsisakyti reikia, skambinant tel. (312) 434-2243.

Sekmadienis, spalio 29 d.
Programa vyks Lemonte: šv. mišios — Lietuvių misijos bažnyčioje, paroda ir paskaitos — Ateitininkų namuose, Archer Avenue ir 127-as kelias.
11 v.r. — šv. mišios, koncertuojamos kun. Vytauto Bagdanavičiaus, MIC ir kun. Leono Zarembo, SJ.
1 v. p.p. — Atidaroma tapybos ir keramikos paroda, kurioje dalyvauja dailininkai Marytė Gaižutienė, Loretta Vaškevičienė, Antanas Ulevičius bei Kostas Ulevičius.
1:30 v. p.p. — Vandos Zaborskaitės paskaita „Vaižgantas ir Lietuvos atgimimas“. Koreferentas — Kazys Bradūnas.
3:30 v. p.p. — Mirgos Girmiuvieneš paskaita „Tolerancija Lietuvoje ir išsivijoje“. Koreferentas — Vytautas Kliors.

Joana Danutė Plikionytė-Bružienė.

Vilniaus universiteto filologijos katedra. 1978.

Joana Danutė Plikionytė-Bružienė. Ekslibris, skirtas Gabrielėi Petkevičaitėi-Bitei.